

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Työ- ja elinkeinoministeriö
Johtava asiantuntija Riikka Hietanen
Johtava asiantuntija Terhi Kauti

Lausunto
2.3.2026

1/5

Eduskunta Talousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista sekä eräistä siihen liittyvistä muutoksista. HE 2/2026 vp.

Yhteenvedo esityksestä

Eduskunnalle on 5.2.2026 annettu hallituksen esitys, jossa esitetään muutettavaksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia eli niin kutsuttua hankintalakia, vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia, eli niin kutsuttua erityisalojen hankintalakia, rikosrekisterilakia sekä vesihuoltolakia.

Esityksellä huomioidaan pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman hankintalakiin liittyvät tavoitteet. Muutoksilla pyritään lisäämään tehokkuutta ja kustannussäästöjä julkisissa hankinnoissa. **Hankintojen suunnittelua koskevilla** muutoksilla edistettäisiin hankintojen toteuttamista taroituksenmukaisina kokonaisuuksina siten, että hankintayksiköiden tarpeet tulevat kustannustehokkaasti katettua. **Sidosyksiköiden omistusta koskevalla muutoksella** pyritään parantamaan julkisen sektorin tehokkuutta ja vahvistamaan alueellista elinvoimaa avaamalla hankintoja laajemmin kilpailulle. Samalla edistetään pienten ja keskisuurten yritysten osallistumisedellytyksiä ja parannetaan niiden mahdollisuuksia pärjätä julkisissa tarjouskilpailuissa. **Huoltovarmuutta, hankintojen vastuullisuutta ja ympäristönäkökulmia** koskevilla muutoksilla vahvistetaan turvallisuusnäkökohtien huomioimista osana hankintaprosessia sekä sopimuskauden aikana. Hankintalakiin ja erityisalojen hankintalakiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan lainvoimainen tuomio törkeästä kirjanpitorikoksesta sekä eräistä ympäristörikoksista olisi pakollinen peruste tarjoajan poissulkemiseksi. Tämän vuoksi muutettaisiin myös rikosrekisterilakia. Lisäksi selkeytettäisiin hankintayksiköiden tiedonsaantioikeuksia alihankkijoiden ja voimavarayksiköiden vaihtamiseksi silloin, kun näihin voidaan soveltaa pakollisia tai harkinnanvaraisia poissulkemisperusteita.

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti laajapohjainen työryhmän valmistelemaan ehdotuksen hankintalain muuttamiseksi pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman tavoitteiden toimeenpanemiseksi. Työryhmä toimi ajalla 1.3.2024–30.11.2024. Valmistelun aikana kuultiin laajasti eri sidosryhmiä, kuten hankintayksiköitä, elinkeinoelämän edustajia ja oikeudellisia asiantuntijoita.

Työryhmän työn pohjalta laadittiin mietintö, josta järjestettiin valmistelun yhteydessä lausuntokierros.

Varsinainen hallituksen esitys viimeisteltiin virkатыönä työ- ja elinkeinoministeriössä. Tässä vaiheessa huomioitiin erityisesti laajalta lausuntokierrokselta saatu palaute, joka koski muun muassa sidosyksikkösääntelyn tiukentamista. Valmistelussa on tehty tiivistä yhteistyötä myös muiden ministeriöiden kanssa. Lisäksi esitykseen sisältyvä rikosrekisterilain muutos on valmisteltu yhteistyössä oikeusministeriön kanssa ja vesihuoltolain muuttamista koskeva ehdotus maa- ja metsätalousministeriön kanssa. Valmistelussa on tehty yhteistyötä eri viranomaisten sidosryhmien kanssa.

Keskeiset muutosesitykset yksityiskohtaisemmin

1. Kilpailun lisääminen ja hankintojen valmistelu

65 § markkinakartoitus

Markkinakartoitusta koskevalla muutosehdotuksella kannustetaan hankintayksiköitä käymään aktiivista vuoropuhelua markkinoiden kanssa ennen tarjouskilpailun käynnistämistä. Tavoitteena on, että hankintayksikkö ymmärtää markkinoiden kyvykkyyden, hintatason ja käytettävissä olevat ratkaisut, jolloin tarjouspyyntö voidaan laatia siten, että hankintayksikön tarpeet tulevat kustannustehokkaasti katettua.

Erityisen suurissa, yli kymmenen miljoonan euron hankinnoissa hankintayksikön tulee tehdä markkinakartoitus tai arvioida hankinnan eri toteutusvaihtoehtoja osana hankinnan suunnittelua.

125 §:n hankinnan keskeyttäminen

Esitykseen sisältyy velvoite keskeyttää hankintamenettely tilanteessa, jossa EU-kynnysarvon ylittävässä avoimessa menettelyssä saadaan vain yksi hyväksyttävä tarjous eikä kilpailu ole siten toteutunut toivotusti. Tällöin hankintayksikön tulee järjestää uusi tarjouskilpailu. Keskeyttämisvelvoitetta ei kuitenkaan sovelleta, jos hankintaa on edeltänyt markkinakartoitus, tai jos keskeyttämiselle on muu erityisen painava syy, kuten hankinnan innovatiivisuus.

75 § (hankintojen jakaminen osiin) ja 146 § (muutoksenhaku)

EU-kynnysarvon ylittävät hankinnat on lisäksi lähtökohtaisesti jaettava osiin. Jos hankintayksikkö päättää olla jakamatta hankintaa, sen on esitettävä tälle yksityiskohtaiset perustelut, ja päätöksestä on mahdollisuus valittaa markkinaoikeuteen. Keskeyttämisvelvoitetta ei sovelleta, jos hankintayksikkö on toteuttanut asianmukaisen markkinakartoituksen tai jakanut hankinnan osiin.

2. Sidosyksikkösääntelyn (in-house) tiukentaminen

15 § sidosyksikkö

Sidosyksikön käytön edellytykseksi asetetaan 10 prosentin vähimmäisomistusta koskeva vaatimus. Muutoksella pyritään lisäämään kilpailua ja kustannustehokkuutta julkisissa hankinnoissa. Voidakseen hyödyntää sidosyksikköä palvelutarpeidensa täyttämiseksi hankintayksikön on omistettava vähintään kymmenen prosenttia sidosyksiköstä. Tällä muutoksella ei kuitenkaan oteta kantaa siihen, miten omistajien määräysvalta sidosyksikköyhteyksessä järjestetään. Voimassa olevan lain mukaiset vaatimukset sidosyksikön määräysvallasta, omistuksesta ja ulosmyynnistä säilyvät ennallaan.

Vähimmäisomistusvaatimus ulottuu myös sidosyksikön mahdollisiin tytär- ja sisaryhtiöihin. Vaatimuksesta voidaan poiketa sellaisten sidosyksiköiden osalta, jotka on perustettu tuottamaan lakisääteistä palvelua ja joiden vuotuinen liikevaihto jää alle yhden miljoonan euron.

Vähimmäisomistusvaatimus vaikuttaa myös olemassa oleviin hankintayksiköiden ja sidosyksiköiden välisiin sopimuksiin. Nykyiset sopimukset on irtisanottava päättymään esitetyn määräajan 30.6.2027 loppuun mennessä, jos vähimmäisomistusosuus ei täyty. Vaatimus tulee kuitenkin voimaan vaiheittain. Hankintayksikkö voi tehdä sidosyksikkönsä kanssa uusia määräaikaista sopimuksia vielä yhden vuoden ajan lain voimaantulon jälkeen, jotta palveluiden jatkuvuus voidaan turvata siirtymävaiheessa.

Terveyspalvelujen toimialalla muutoksen voimaantuloaika on pidempi 1.10.2029 asti. Pidennys koskee sidosyksiköitä, jotka tuottavat hyvinvointialueille välittömästi henkeä ja terveyttä ylläpitäviä palveluita, kuten erikoissairaanhoidon, suunterveydenhuoltoa ja päivystystä; lääketieteellistä erikoisosaamista vaativia palveluita, kuten kuvantamista, laboratoriopalveluita ja erikoiskirurgiaa; sekä edellä mainittuihin palveluihin liittyviä ICT-järjestelmiä, kuten potilastietojärjestelmiä ja toiminnanohjausjärjestelmiä. Pidempi siirtymäaika ei koske tukipalveluita, kuten siivousta, ruoka-huoltoa tai yleistä perustietotekniikkaa.

Ehdotus sisältäisi myös mahdollisuuden hyödyntää olemassa olevia sidosyksikkönsä kanssa tehtyjä sopimuksia 30.6.2030 saakka. Hyödyntäminen olisi mahdollista, mikäli sopimuksen ennenaikaisesta päättämisestä aiheutuisi hankintayksiköille kohtuuttomia seurauksia tai sopimuksen irtisanomiseen liittyisi merkittäviä taloudellisia tai muita riskejä.

Lisäksi vesihuoltolakiin (119/2001) lisätään uusi 4 f §, jolla jätevesihuoltolaitokset rajataan sidosyksikön vähimmäisomistusvaatimuksen ulkopuolelle. Vähimmäisomistusvaatimuksen poikkeamisesta jätetoimialalla on tarkoitus säätää jätelain muuttamista käsittelevän jätelaki II:n yhteydessä.

3. Huoltovarmuuden ja turvallisuuden vahvistaminen

Hankintalain 2 § lain tavoitteet, 71 § hankinnan kohteen kuvaus sekä 81 § kokonaistaloudellinen edullisuus, erityisalojen hankintalain 2 §

Esityksellä toteutetaan pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman kirjauksia, joiden tavoitteena on vahvistaa huoltovarmuutta, turvallisuutta ja elintarvikeketjun toimivuutta julkisissa hankinnoissa. Lakiin lisättäisiin säännös, joka antaa hankintayksikölle nimenomaisen mahdollisuuden asettaa sekä tarjoajalle että hankinnan kohteelle turvallisuutta ja varautumista koskevia ehtoja. Muutos mahdollistaisi turvallisuus- ja huoltovarmuusnäkökohtien sisällyttämisen hankinnan kohteen määrittelyyn siten, että hankittavan tuotteen, palvelun tai urakan toimivuus ja häiriötön käyttö voidaan varmistaa koko sopimuskauden ajan. Muutos mahdollistaisi myös sellaisten tarjousten sulkemisen pois tarjouskilpailusta, joissa tarjotut tuotteet tai laitteet ovat peräisin kolmansista maista ja joihin sisältyy turvallisuus- tai muita uhkia.

Varautumis- ja ennakointinäkökohdat voisivat korostua myös elintarvikehankinnoissa. Hankintayksiköt voisivat sisällyttää elintarviketurvallisuuden laatuvaatimuksiin esimerkiksi eläinten terveyteen ja hyvinvointiin sekä kestävään elintarviketuotantoon liittyviä vaatimuksia, samoin kuin vaatimuksia paikallisesti tuotettujen elintarvikkeiden hyödyntämisestä. Huoltovarmuuden näkökulmasta hankintayksiköt voisivat myös asettaa elintarvikkeiden saatavuuteen ja logistiikkaketjujen häiriönsietokykyyn liittyviä vaatimuksia.

4. Vastuullisuus ja harmaan talouden torjunta

Hankintalain 80 § ja erityisalojen hankintalain 84 § pakolliset poissulkemisperusteet:

Esityksellä lisätään hankintayksikön selvittämisvelvollisuutta pakollisten soveltuvuusvaatimusten osalta. Rikoslain 30 luvun mukainen törkeä kirjanpitorikos sekä 48 luvun mukaisista ympäristörikoksista törkeä ympäristön turmeleminen ja törkeä luonnonsuojelurikos lisätään ehdokkaiden ja tarjoajien pakollisiksi poissulkemisperusteiksi hankintalain 80 §:n 2 momenttiin. Lisäksi selkeytetään alihankkijoiden ja voimavarayksiköiden poissulkemisperusteiden tarkastamista sekä vaihtamista koskevia säännöksiä (hankintalain 78 § ja 92 §)

Hankintojen ilmoittamista koskevalla muutoksella edistettäisiin erityisesti suorahankintoihin liittyvää läpinäkyvyyttä selkeyttämällä jälki-ilmoitusvelvoitetta myös suorahankinnoista. Muutoksella selkeytettäisiin kansallisten hankintojen ilmoittamista koskevaa epäselvyyttä muuttamalla hankintalain 101 §:n kansallista ilmoittamista koskevaa pykälää.

Esityksessä laajennettaisiin Kilpailu- ja kuluttajaviraston mahdollisuutta esittää markkinaoikeudelle tehottomuusseuraamuksen määräämistä, seuraamusmaksun määräämistä, sopimuskauden lyhentämistä tai hankintapäätöksen kumoamista tehottomuusseuraamuksen lisänä hankintalain 25 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisista rakennusurakoista silloin, kun kyse olisi ilman lailista perustetta tehdystä suorahankinnasta.

Rikosrekisterilakia (770/1993) muutetaan vastaavasti: 6 b §:n 2 momentin 8 kohtaa muutetaan ja momenttiin lisätään uudet 9 ja 10 kohta, joilla törkeä kirjanpitorikos sekä törkeät ympäristörikokset lisätään rikosrekisteriotteeseen merkittäviin rikoksiin.

5. Sosiaali- ja terveystalvet

Hankintalain sosiaali- ja terveystalvetuhankintoja koskevaa sääntelyä ehdotetaan kevennettäväksi. Koska hyvinvointialueilla on kuntia laajemmat resurssit ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämlaki (612/2021) ohjaa palveluiden laatua jo nyt hankintalakia yksityiskohtaisemmin, hankintalain 12 luku on käynyt tarpeettomaksi ja se esitetään kumottavaksi. Jatkossa hankintalain soveltamisalaan kuuluvien sosiaali- ja terveystalvetujen sekä erityisten palvelujen kilpailuttamiseen sovellettaisiin hankintalain 11 luvun säännöksiä. Asiakkaan hoitosuhteen jatkuvuuden turvaava suorahankintamahdollisuus säilyy ennallaan ja sisällytetään hankintalain 100 §:ään.

Muutettavat pykälät:

- **Kumotaan** 107–115 § (hankintalain 12 luku, sosiaali- ja terveystalvetujen erityissääntely) kokonaisuudessaan (114 § osaksi laissa 499/2021)
- **11 luvun otsikko** muutetaan kattamaan myös sosiaali- ja terveystalvet
- **99 § ja 100 §:n 1 momentti** muutetaan; 100 §:ään lisätään uusi 3 momentti (hoitosuhteen jatkuvuuteen perustuva suorahankintamahdollisuus)
- **102 §:n ja 103 §:n** otsikot muutetaan
- **105 §:n 2 momenttia** muutetaan ja lisätään uusi 3 momentti
- **106 §:ään** lisätään uusi 2 momentti

6. Kansallisten hankintojen ilmoittaminen

101 § kansallinen ilmoittaminen

Kansallisten hankintojen ilmoittamista koskevia säännöksiä täsmennetään. Hankintayksikkö voi jatkossa julkaista hankintailmoituksen samanaikaisesti useammalla kielellä, esimerkiksi suomeksi ja ruotsiksi tai suomeksi ja englanniksi. Ilmoitus voidaan julkaista myös yksinomaan muulla kuin kotimaisella kielellä, esimerkiksi englanniksi. Lisäksi täsmennetään kansallisten hankintojen jälki-ilmoitusvelvoitetta koskevia säännöksiä.

Ehdotuksen vaikutukset

Esityksen keskeinen tavoite on lisätä kilpailua julkisissa hankinnoissa ja saavuttaa kustannussäästöjä erityisesti hankintojen valmistelua ja sidosyksiköitä koskevilla uudistuksilla. Julkisia hankintoja tehdään Suomessa vuosittain noin 12 000 kappaletta, joista jokaiseen saadaan mediaaniltaan vain kolme tarjousta.

Hankintojen valmistelua koskevat muutokset velvoittaisivat hankintayksiköitä tekemään markkinakartoituksen yli 10 miljoonan euron hankinnoissa ja uudelleenkilpailuttamaan hankinnan, jos avoimessa menettelyssä saadaan vain yksi tarjous eikä markkinakartoitusta ole tehty. Kilpailu- ja kuluttajaviraston arvion mukaan nämä toimet voisivat tuoda vuosittain noin 12–65 miljoonan euron säästöt riippuen siitä, kuinka paljon tarjousten määrä tosiasiallisesti lisääntyy. Uudistuksesta aiheutuu hankintayksiköille myös lisäkustannuksia. Uudelleenkilpailutusveloitteesta arviolta 2–4 miljoonaa euroa ja pakollisista markkinakartoituksista 0,5–3 miljoonaa euroa vuodessa.

Sidosyksiköiden vähimmäisomistusosuusvaatimus on esityksen taloudellisesti merkittävin yksittäinen muutos. Sen tarkoituksena on avata nykyisin kilpailulta suljettua erityisesti tukipalvelujen kuten ICT tai taloushallinnon tai henkilöstövuokrauksen, palvelujen hankintaa markkinoille. Muutostokustannusten on arvioitu olevan kertaluonteisesti noin 410 miljoonaa euroa. Kilpailu- ja kuluttajaviraston arvion mukaan kilpailun lisääntymisestä koituvat säästöt olisivat 37–74 miljoonaa euroa vuodessa kahden vuoden siirtymäajan jälkeen, jolloin uudistuksen takaisinmaksuajaksi muodostuisi 8–14 vuotta.

Sekä kustannuksia että säästöjä koskeviin arvioihin sisältyy merkittävää epävarmuutta. Toisaalta myös säästöjä koskevaan arvioon sisältyy epävarmuuksia, sillä reagointi lain muutokseen ei automaattisesti tarkoita, että sidosyksiköiden tuotanto korvattaisiin markkinoilla tuotetulla tuotannolla. Tilanteessa, jossa sidosyksiköiden liiketoimintaa ei vapaudu markkinoille odotetulla tavalla vaan toimijat muodostavat ainoastaan pienempiä sidosyksiköitä, vaikutus julkiseen talouteen saattaa jäädä pysyvästi negatiiviseksi.

Huomattava myös on, että ehdotuksen taloudellisia hyötyjä laskelmissa ei ole huomioitu kilpailun lisääntymisestä aiheutuvia välillisiä hyötyjä koko kansantaloudelle sekä mahdollisia hyötyjä, jotka liittyvät esimerkiksi toimittajalukkojen purkautumiseen.

Esityksellä on lisäksi vaikutuksia huoltovarmuuteen, vastuullisuuteen ja harmaan talouden torjuntaan. Hankintayksiköille annetaan paremmat mahdollisuudet huomioida turvallisuusnäkökohdat hankintaprosessissa ja sopimuskauden aikana. Törkeä kirjanpitorikos sekä eräät ympäristöririkokset lisätään pakollisiksi poissulkemisperusteiksi, mikä vahvistaa harmaan talouden torjuntaa. Pienille ja keskisuurille yrityksille esitys pyrkii luomaan paremmat osallistumisedellytykset, muun muassa hankintojen osakilpailuttamista koskevin muutoksin.

Lopuksi

Kokonaisuudessaan esitys on tasapainoilua kustannustehokkuuden, markkinoiden avaamisen ja hallinnollisen taakan kasvun välillä, ja sen todelliset vaikutukset riippuvat merkittävästi siitä, miten hankintayksiköt käytännössä omaksuvat uudet veloitteet ja miten ne päättävät tarvitsemansa palvelut järjestää.